

## Peter Pavol Gojdič: **Verný až do konca**

*Napriek veľkému tlaku, aby sa zriekol katolíckej viery a pretrhol jednotu s Rímom, všetky ponuky odmietol a vyhlásil: „Mám už 62 rokov a obetujem celý svoj majetok aj rezidenciu, no svoju vieru za žiadnych okolností nezhodím, lebo chcem, aby moja duša bola spasená.“*

### **Biskup zlatého srdca**

Spomienky z detstva a mladosti Petra Gojdiča svedčia o pevných koreňoch, ktoré zapúšťal v Bohu od raného detstva vďaka svojej rodine. Otcovo kňazstvo motivovalo všetkých synov, aby nasledovali otcovo povolanie. Akurát, že mladučký Peter sa rozhodol pre celibát, hoci v gréckokatolíckej cirkvi môžu byť svätení aj ženatí adepti.

Výrazný intelekt a nekompromisné rozhodnutie sa pre Ježiša vyvolávalo vo vzťahu k jeho osobe nadšenie i odpor. Keď sa však začalo šeptať o jeho povýšení do cirkevného úradu, „ušiel“ do kláštora Rádu sv. Bazila Veľkého na Černečej hore pri Mukačeve, ktoré bolo v tom čase súčasťou ČSR. Prišiel ako kňaz so skúsenosťami a predsa sa zaradil medzi mnoho mladších kandidátov. Jeho „útek“ trval len chvíľu. Po neúčinnnej snahe vyhnúť sa úradu biskupa gréckokatolíckej cirkvi tým, že upozornil Rím na skutočnosť, že pred večnými sľubmi nesmie prijať žiadnu hodnosť, sa želanu predstavených podriadil. Počas väzenia a rozhovorov, v ktorých ho chválili, neraz opakoval, že ho spravili biskupom len preto, že v tom čase nemali nikoho iného poruke.

Vedenia eparchie sa ujal s toľkou zodpovednosťou a láskou, ako všetkého iného. Nie je možné pomenovať, čomu venoval prioritnú pozornosť, pretože s plným nasadením slúžil všade. Rád navštevoval jednotlivé farnosti a zaujímal sa o konkrétne problémy veriacich. Neboli to však formálne „slávnosti“. Pri vizitáciách mal stále v rukách ceruzku a kus papiera, na ktorý si zaznamenával všetky nedostatky, o ktorých následne s ľuďmi verejne rozprával a s jemu vlastnou láskavosťou učil, ako ich odstraňovať.

Príkladom jeho radikálnosti vo vzťahu k hriechu bol pastiersky list z roku 1929, v ktorom upozornil na tých kresťanov, ktorí žijú v nemanželskom vzťahu, sú notorickí alkoholicy, patria do protináboženských spolkov a strán. V liste uviedol prísne odporúčania, ako sa k takýmto ľuďom správať s cieľom oddeliť sa radikálne od hriechu. Biskupovu náročnosť a dôslednosť veriaci chápali a prijímali s pochopením. Vedeli, že nie je prísny bez príčiny. Dôverovali mu, pretože vydával svedectvo života služby, lásky a pomoci. Podľa M. Potáša spoločil si s každým a žiadneho návštevníka nenechal odísť bez toho, aby mu niečo nedal. Raz k nemu prišiel žobrák v roztrhaných nohaviciach. Keďže biskupská pokladnica bola prázdna, biskup si vymenil svoje teplé nohavice so žobrákovými.

Všimol si aj osud dievčat z dedín, ktoré prichádzali do mesta za prácou. Často boli využívané, žili v nepriaznivých podmienkach, nedostávali adekvátnu mzdu. Práve na tieto účely založil dobovú „pracovnú agentúru“ *Spolok sv. Anny*, ktorý zastupoval dievčatá, pracujúce v meste, vo vzťahu so zamestnávateľmi. Založil niekoľko fondov pre slabšie sociálne skupiny (siroty, vdovy, chudobných duchovných a pod.). Staral sa o existujúce výchovno-vzdelávacie inštitúcie eparchie, ba v roku 1936 založil prvé gréckokatolícke gymnázium. Aby mala miestna inteligencia miesto na stretávanie sa, usporadúvanie koncertov, večierok, výstav a pod., prispel značnou sumou a osobným úsilím na vybudovanie tzv. 'Rusského domu'. Nie je tu priestor pre vymenovanie všetkých jeho aktivít na poli školstva, kultúry, tlače, sociálnej pomoci... Dbal na všestrannú formáciu mládeže, kňazov, navštevoval chudobné štvrte a rozdával „darčeky“, nezabúdaj na chorých a trpiacich. Ale bol aj človekom so zmyslom pre humor. Cestoval takmer výlučne inkognito, nepoužíval odznaky svojej biskupskej hodnosti, čo vzhľadom na jeho nenápadný výzor spôsobilo niekoľko veselých situácií, keď si ho pomýlili so študentom či dedinským kňazom.

Počas vojny prišli mnohí počas náletov o strechu nad hlavou. V priestoroch biskupskej rezidencie našli útulok mnohí bez rozdielu vierovyznania či národnosti. Otec biskup často po bombardovaní posielal kňazov a personál biskupstva do ulíc, aby pomohli, kde bolo treba. M. Potáš svedčí, že mnohí ľudia po tom, čo videli príklad nezištnej pomoci svojho biskupa, robili podobne a predbiehali sa v prejavocho štedrosti a lásky k blížnym. Praktická pomoc počas vojny si žiadala množstvo financií a hmotných prostriedkov. Získaval ich zo zbierok, písal oficiálne listy do USA i ZSSR, obracal sa na

rôzne strany s prosbou o pomoc pre obeť vojny. Bolo až neskutočné, koľko úsilia vynaložil, aby nikto neostal bez pomoci. A ľudia reagovali na jeho prosby. Len Sovietsky zväz mlčal.

Pred koncom vojny (1944) sa práve odtiaľ hrnuli celé rodiny na západ v strachu pred stalinskými represiami. V auguste 1944 vydal P. Gojdič duchovenstvu eparchie výzvu, v ktorej požiadal o prichýlenie a všemožnú pomoc týmto utečencom. Medzi nimi boli nielen gréckokatolícki duchovní, ale aj pravoslávni, či ľudia bez vierovyznania. Pomáhal každému bez rozdielu.

### **Osobná „Golgota“ (1950 – 1960)**

Plánovaná likvidácia gréckokatolíckej cirkvi z iniciatívy NKVD prebiehala vo fázach – od zastrasovania, podhadzovania falošných letákov, nočných prepádov, cez dosadenie vládneho zmocnenca na biskupský úrad (*ktorý kontroloval biskupa Gojdiča na každom kroku a spravil z neho tak vážna na slobode*) až po oficiálny Prešovský sobor (28. 04. 1950), ktorým bola zrušená činnosť gréckokatolíckej cirkvi. Okamžite po ňom bol biskup Gojdič internovaný a podobný osud čakal aj množstvo kňazov tejto cirkvi.

Po krátkych zastávkach na rôznych miestach internácie P. Gojdič skončil 20. septembra 1950 v pražskej väznici Ruzyň. Čoskoro sa dozvedel, že ho zradili niektorí najbližší spolupracovníci, ktorí neskôr prijali významné posty v pravoslávnej cirkvi.

Vtedajšie nezákonné vypočúvacie metódy sú dnes iste známe – nielen bitie, cynizmus, nadávky, lámanie prstov železnými tyčami, týranie elektrickým prúdom, zväzovanie hlavy mokrou handrou, ktorá pri schnutí spôsobila šialené bolesti, ale predovšetkým dlhé mesiace vo vlhkej tmavej komore, v ktorej musel v tenkom oblečení neustále chodiť na priestore pár metrov. M. Potáš z osobnej skúsenosti dosvedčil používanie špeciálnych tabliet Dr. Sommera, ktoré paralyzovali vôľu, spôsobovali útlm pamäte a ohlupovanie mozgu. Tento lekár po odhalení jeho „objavu“ v roku 1968 spáchal samovraždu.

Nečudo, že po čase biskup Pavol podpísal, čo od neho žiadali. Po zmanipulovanom procese žiadal prokurátor najvyšší trest – smrť – za to, že „... bol odhalený ako zarytý, chladnokrvný záľudník a cynický nepriateľ ľudovodemokratického štátneho zriadenia ... ktorému záujmy ... pracujúceho ľudu vždy boli a zostali úplne cudzie. Odpornosť jeho zločinov vyžaduje najtvrdší trest podľa návrhu obžaloby“ – koľká irónia! Rozsudok, vynesený 15. 1. 1951 bol miernejší – doživotie. Po jeho vynesení ho premiestnili do Valdíc, kde musel odovzdať mníšsky habit a obliecť si väzenské šaty. Namiesto mena dostal číslo, ktoré mu v každej väznici menili. Stratil všetko. Od 12. decembra 1951 bol umiestnený v Leopoldove, kde strávil najviac z väzenského obdobia.

Raz mu počas prestávky dozorca prikázal urobiť 50 drepov. Bol však taký slabý, že sa pri druhom pokuse zvalil na zem. Spoluväzni to najprv pochopili ako recesiu a začali sa smiať, čo rozzúrilo dozorca a začal do Gojdiča zúrivo kopať. Do cely ho niesli celkom nevládneho. Jeho detinské čisté oči plné súcitu hľadeli na dozorca, ktorý bol porazený tichosťou a dôstojnosťou biskupa Pavla. Keď mu neskôr spoluväzni vyjadrovali súcit a obdiv, reagoval so svojským humorom: „Nuž, čo... neurobil som skúšku z gymnastiky, tak som musel dostať“. Arogantného bachára z väznice preradili a Gojdičovi sa dostalo „povýšenia“ na chodbára. Jeho úlohou bolo upratovať chodby, ba aj kancelárie dozorcov, čo mu umožnilo viac komunikovať s väzňami. Postupne sa tak pod jeho vplyvom rodila jedna väzenská rodina a po čase ho všetci začali volať familiárne Pavlíček. Slúžil neúnavne a vynaliezavo. Nielenže sa zriekal svojej porcie jedla, bdel pri chorých, ale, napríklad, zbieral cigaretové ohorky pre tých, ktorým fajčenie pomáhalo upokojiť nervy. Dokonca za svoje peniaze kupoval celé škatuľky cigariet, aby ich rozdal a spôsobil radosť. Neskutočne sa tešil, keď mohol niečo darovať, alebo pomôcť. Časom si ho oblúbili aj dozorcovia. Niektorí úmyselne nechávali väčšie ohorky, keď sa dozvedeli o Gojdičovej „misi“. Jeden zo spoluväzňov svedčil, že už len jeho prítomnosť všetkých upokojovala. Nikdy mu nemizol z tváre pokojný úsmev a výraz nevinného dieťaťa, v ktorom sa zároveň skrývala otcovská obetavá starostlivosť.

Roky 1955 – 1957 strávil v Ilave, odkiaľ bol opäť presunutý do Leopoldova. Ilavské obdobie sa v princípe nelíšilo od ostatných rokov. Nezmyselné poplachy, únavné rozkazy, zima, hlad, namáhavá práca, samoty ako trest za tajné slúženie liturgii či pomoc spoluväzňom. V Leopoldove ho však privítali ako „starého známeho“. 17. júla 1958 oslavoval šesťdesiatku a spoluväzni mu pripravili oslavu. Vrcholom bolo doručenie špeciálnej zásielky – telegramu do Svätého Otca Pia XII. s uistením, že nezabúda na utrpenie biskupa i celej gréckokatolíckej cirkvi. Zdravotný stav P. P. Gojdiča sa neustále zhoršoval. K tuberkulóze sa pridružili iné ťažkosti a po vyšetreniach mu bola diagnostikovaná

rakovina. Rozsah sa ukázal až neskôr po pitve. Od roku 1959 teda trávil veľa času v ambulancii a v nemocnici. Keď už bol taký slabý, že nevládal pomáhať spoluväzňom, mal výčitky svedomia, že im nedáva dobrý príklad a prosil ich, aby sa na ňom nepohoršovali.

„Pavličku! Ty chceš zomrieť, ale my chceme žiť. A preto nám musíš povedať, kto ti ublížil. My tých darebákov ešte poženieme na zodpovednosť...“ dožadovali sa raz jeho spoluväzni. „Chlapci, mne nikto v živote neublížil. Všetko utrpenie, ktoré som znášal, prijal som rád...“ Že nešlo len o slová, dosvedčil niekoľkokrát. Napríklad zachránil pred pomstou väzňov dozorcú, ktorý mu kedysi prikázal robiť drepy a drasticky ho pritom zbil.

V posledných dňoch trpel veľkými bolesťami, ale nikdy sa nestražoval. Mal jedno „detské“ želanie: zomrieť v deň svojich narodenín. Pán svojim verným neraz plní aj takéto túžby. Bol pri ňom ošetrovateľ František Ondruška, keď sa začal smrteľný zápas. Priskočil k lôžku kňaza Vránu a zobudil ho. Modlili sa. Bolo 5 minút po polnoci, keď biskup Pavol vydýchol – 17. júla 1960, deň jeho 72. narodenín.

## Chronológia života

- 17. 07. 1888 – narodil sa v Ruských Pekl'anoch na východe Slovenska v rodine gréckokatolíckeho kňaza ako tretí syn v poradí. Po ňom do rodiny pribudla sestra Helena;
- 1907 – 1911 – štúdium na Bohosloveckej akadémii v Prešove. Odtiaľ ho ako vynikajúceho študenta posielajú na vyššie teologické štúdiá do Budapešti;
- 27. 08. 1911 – kňazská vysviacka z rúk Dr. Jána Valyiho;
- 1911 – 1912 – kaplán v Cigel'ke a Petrovej;
- 1912 – 1917 – prefekt chlapčenského Alumnea v Prešove;
- 1917 – 1919 – pastoračia v Sabinove a po nástupe na biskupský stolec Dr. Mikuláša Russznáka sa stáva riaditeľom biskupskej kancelárie (1919);
- 20. 07. 1922 – vstup do baziliánskeho kláštora na Černečej hore pri Mukačeve (dnešné územie Ukrajiny), kde prijíma rehoľné meno Pavol;
- 10. 03. 1924 – dočasné rehoľné sľuby;
- 1924 – 1926 – kláštor v Malom Bereznom, misijná činnosť a pastoračia;
- 14. 09. 1926 – menovanie za apoštolského administrátora Prešovskej eparchie.
- 28. 11. 1926 – večné rehoľné sľuby;
- 25. 03. 1927 – biskupská vysviacka v Bazilike sv. Klimenta v Ríme;
- 19. 07. 1940 – menovanie za titulárneho biskupa – slávnostná inštalácia 08.08.1940 v Prešove;
- 09.12.1949 – pridelenie štátneho zmocnenca Michala Rodáka na biskupský úrad;
- 28.04.1950 – tzv. Prešovský sobor – likvidácia gréckokatolíckej cirkvi, po ktorom P. P. Gojdiča internovali v Tatrách;
- 16. 06. 1950 – oficiálne zatknutie;
- 15. 01. 1951 – vynesení rozsudok doživotného trestu;
- 14. 03. 1957 – definitívne zamietnutá žiadosť o amnestiu;
- 17. 07. 1960 – zomiera v Leopoldove v deň svojich 72. narodenín (pochovaný 19.07. pod číslom 681).
- 29. 10. 1968 – exhumácia telesných pozostatkov a ich prevezenie do Prešova;
- 27. 09. 1990 – súdna rehabilitácia;
- 04. 11. 2001 – blahorečenie na svätopeterskom námestí v Ríme Jánom Pavlom II.

## Neverejné stretnutia

**Jeseň 1997.** Začínam pracovať nad diplomovkou. Keďže som si vybrala osobnosť básnika, kňaza a rehoľníka, Š. S. Sabola, OSBM, o ktorom existuje iba pár článkov, trávim nekonečný čas v archívoch. A začínam byť „nahnevaná“. Kopec dokumentov mi archivári nemôžu dať, pretože sú vyňaté zo spisov pre účely beatifikácie Petra Pavla Gojdiča. Na toto meno narážam na každom kroku a s pribúdajúcimi informáciami môj záujem rastie. Ale zisťujem, že sa mení aj čosi iné – môj osobný

vzťah s Bohom a vzťah k Cirkvi. Kresťanstvo otca biskupa bolo praktické, živé a pravdivé. Po tomto túžim aj ja. Po siedmich rokoch života s Pánom upadám do rutiny. A toto je ako „budíček“.

**Začiatok roku 1999.** Mám pred prvými štátnicami. Vybrala som si riadne hlúpy odbor (slovenská a ukrajinská filológia). Kam po škole? Chcela by som pracovať nejak prakticky pre dobro Cirkvi. Ale takto?! „Pane, ty vieš, že by ma potešilo poslúžiť svojou prácou tebe. Nevieť ako a kde. Ale dávam ti svoje vzdelanie, schopnosti, talenty. Použi si to nejak pre dobro Cirkvi. A potešilo by ma, keby šlo o cirkev gréckokatolícku“ – dodávam „rozmarne“ v modlitbe v kaplnke P. P. Gojdiča v Prešove.

**September 1999.** Nastupujem do prvého zamestnania. Najlepšia ponuka prišla zo ZŠ a Gymnázia T. Ševčenka, ktoré založil (pod iným názvom) práve otec biskup. Na chodbách je niekoľko historických fotografií, vrátane P. P. Gojdiča a V. Hopka. „Keď bola táto škola dobrá pre nich, musí byť aj pre mňa“ potešujem sa neraz v ťažkých chvíľach.

**Rok 2009.** Zúčastňujem sa na oslavách výročia založenia časopisu Slovo. Na ocenenia, ďakovné listy a oslavné príhovory sa pozerám s nadhľadom a žartujem o cene papiera, ktorý mi vtisli do rúk. Doma sa rozhodnem predsa len prečítať si text (podľa mňa) nezmyselného ďakovného listu... Ale slová „za aktívnu prácu pre blaho Gréckokatolíckej cirkvi“ ma prenášajú desať rokov dozadu a ja si s bážňou spomínam na modlitbu v kaplnke P. P. Gojdiča. Pán Ježiš ju počul a zobral vážne. A málokto tuší, že za mojou dnešnou službou stojí práve osobnosť tohto „biskupa zlatého srdca“.

**Resume.** To, čo oslovilo od samého začiatku mňa, bolo praktické kresťanstvo Petra Pavla Gojdiča, pravdivosť celej jeho osobnosti, kde všetko zapadalo ako puzzle do jedného harmonického celku. Dbal nielen o duchovné záležitosti, ale aj o vzdelanie, kultúru, sociálnu službu... vedel žartovať, bol láskavý, vždy ochotný pomôcť každému (!) bez rozdielu, podeliť sa s čímkoľvek (!), ale bol aj náročný (na seba aj na tých, ktorí mu boli zverení), dbal na disciplínu, radikálne stál na strane pravdy a spravodlivosti. A pritom to nebolo niečo strojené a kľčovité. Jednoducho „chodil v pravde“, lebo z celého srdca miloval Pána Ježiša a miloval ho tak, že to bolo vidno. Jeho pokora, ktorá je najzjavnejšia práve vo väzení, bola brúsená ťažkosťami, ale spôsobovala, že ľudia túžili ľubiť Pána Ježiša tiež.

## Anketa

### Čo zo života Petra Pavla Gojdiča oslovilo v osobnom vzťahu s Pánom Ježišom mojich známych?

Na biskupovi Gojdičovi obdivujem, že dokázal neohrozene brániť prenasledovaných Židov počas holokaustu s nasadením vlastného života. Toto jeho prorocké konanie poukazuje na to, že videl Krista v každom človeku, zvlášť v tých, ktorí boli prenasledovaní. Udelenie vyznamenania zo strany Izraelského šatu „Spravodlivý medzi národmi“ je dôkazom toho, že spomenutý rozmer jeho svätosti ďaleko presahuje hranice gréckokatolíckej cirkvi i Slovenska. **(Marcel)**

Najviac ma zo života otca Gojdiča oslovuje jeho nepredstieraná jednoduchosť - hoci bol biskupom, jeho láska k ľuďom a pokora, s akou nasledoval svoje životné povolanie. Súlad jeho praktického života s jeho vierou, ktorý bol obzvlášť obdivuhodnejší v tak ťažkých časoch, ako bolo prenasledovanie Cirkvi a jej likvidácia. To, že ako "pastier svojho stáda" vytrval až do konca a tak vydal silné svedectvo o láske k ľuďom a k Bohu. Je pre mňa povzbudením a oporou, že život s Bohom je možný v každej dobre. **(Matúš)**

Viem o blaženom P. P. Gojdičovi, že mal skoro stále vo vrecku niekoľko cukríkov, aby keď išiel mestom, mohol maličkosťou potešiť deti, ktoré stretne (zvlášť chudobné). Možno sa zdá, že je to banalita. Obdivujem už to rozhodnutie myslieť na to a dopĺňať zásobu cukríkov vo vreckách. Mňa to silno oslovuje, lebo som to niekoľko krát skúšal, ale nedarilo sa mi na to myslieť. Ide o silný "zmysel pre druhého", cit pre potešovanie - on ho mal. **(František)**

Pre mňa je biskup Gojdič človekom, ktorý "to ustál". Ustál svoju vieru vo veľmi ťažkých časoch, napriek množstvu "lákavých" ponúk, ktoré by v prípade prijatia zabezpečili pohodlnejší život. Dokázal to napriek všetkým príkorm, ktorými musel zaplatiť. Je pre mňa veľkým príkladom toho, že sa to dá. **(Andrea)**

Mňa biskup Gojdič asi najviac oslovil neochvejnosťou viery. Nedal sa ničím a nikým zastaviť. Vedel, čo je jeho poslanie a išiel za tým. Zdá sa mi, že bol dosť ľudský a prístupný a mal rád deti. To sú pozitíva, z ktorých by si mal zobrať príklad ne jeden biskup. (**Helena**)

*Valéria Juričková*  
(perex [www.gojdic.wbl.sk](http://www.gojdic.wbl.sk))